

Azərbaycan Respublikası
Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin
“07” sentyabr 2022-ci il tarixli
qərarı ilə təsdiq edilmişdir
Protokol № 38

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MƏRKƏZİ BANKININ
NAĞD PUL DEPARTAMENTİ HAQQINDA**

Ə S A S N A M Ə

1. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Nağd pul departamenti (bundan sonra – departament) Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının (bundan sonra – Mərkəzi Bank) mərkəzi aparatının struktur bölməsidir.

1.2. Departament öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununu, Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan digər normativ hüquqi aktlarını, Mərkəzi Bankın normativ xarakterli aktlarını, İdarə Heyətinin və daxili komitələrin qərarlarını, Mərkəzi Bank üzrə əmrləri, sərəncamları və bu Əsasnaməni rəhbər tutur.

1.3. Departament bu Əsasnamə ilə müəyyən olunmuş funksiyaların yerinə yetirilməsi prosesində Mərkəzi Bankın digər struktur bölmələri və qurumları ilə fəaliyyətini əlaqələndirir.

1.4. Departament öz funksiyalarını həyata keçirmək üçün müvafiq ştamlara malikdir.

2. DEPARTAMENTİN FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS MƏQSƏDİ

Departamentin fəaliyyətinin əsas məqsədi ölkə ərazisində nağd pul dövriyyəsinin effektiv təşkili və iqtisadiyyatın nağd pula olan tələbatının vaxtında, müvafiq həcmdə və nominal strukturda ödənilməsinin təmin edilməsidir.

3. DEPARTAMENTİN FUNKSİYALARI

Departamentin əsas funksiyaları aşağıdakılardır:

3.1. pul nişanlarının konsepsiyasının yaradılması və onun mövzusunun, nominal strukturunun, ölçüsünün, tərtibatının, mühafizə elementlərinin, habelə digər bədii və texniki xüsusiyyətlərinin müəyyən edilməsi işinin təşkili;

3.2. nağd pul tədavülünün təşkili, o cümlədən pul nişanlarına olan tələbatın müəyyənləşdirilməsi, pul nişanlarının istehsalının təşkili, xəzinələrin nağd pulla təmin edilməsi, nağd pul ehtiyatlarının yaradılması və idarə olunmasının təşkili;

3.3. qanunvericiliyin tələblərindən irəli gələrək nağd pul tədavülünün təşkili və idarə olunması üzrə normativ xarakterli aktların və prosedur qaydaların hazırlanması;

3.4. yubiley və xatirə pul nişanlarının hazırlanması, tədavülə buraxılması və satışının təşkili;

3.5. pul nişanlarının məhv edilməsi işinin təşkili;

- 3.5.1. istehsal zamanı yaranmış qüsurlu pulların məhv edilməsinin təşkili;
- 3.5.2. tədavüldən çıxarılmış köhnə nümunəli pul nişanlarının çap formalarının və ştamplarının məhv edilməsinin təşkili;
- 3.6. pul nişanlarının ekspertizasının aparılması, ekspert rəyinin verilməsi və saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizənin təşkili;
- 3.7. Mərkəzi Bank tərəfindən istifadə olunan nağd pul avadanlıqlarına qarşı tələbləri müəyyən edir, monitorinqini və adaptasiyasını həyata keçirir;
- 3.8. nağd pulla bağlı biznes proseslərdə risklərin qiymətləndirilməsi, nəzarət mexanizmlərinin yaradılması və idarə edilməsi işinin təşkili;
- 3.9. ölkədə nağd pul tədavülünün qiymətləndirilməsi, analitik və statistik hesabatların hazırlanması, tədqiqat və sorğuların aparılması;
- 3.10. nağd pulla bağlı biznes proseslərin təhlili, effektivliyinin və səmərəliliyinin artırılması istiqamətində təkliflərin verilməsi;
- 3.11. yüksək texnoloji sistemlərin tətbiqi ilə nağd pulla bağlı biznes proseslərdə avtomatlaşma səviyyəsinin yüksəldilməsi və müasir idarəetmə informasiya sistemlərinin yaradılması istiqamətində tədbirlərin görülməsi;
- 3.12. departamentin əməliyyat planlarının, büdcə layihəsinin hazırlanması, təsdiq olunmuş planların icrasının təmin edilməsi;
- 3.13. departamentin fəaliyyət istiqamətlərinə aid müraciətlərə baxılması, məktublara və sorğulara cavabların, kütləvi informasiya vasitələri üçün məlumatların hazırlanması;
- 3.14. departamentin səlahiyyətlərinə aid olan sahələr üzrə Mərkəzi Bankın struktur bölmələrinə və digər təşkilatlara metodoloji və təşkilati dəstəyin göstərilməsi, seminarların və təlimlərin təşkili;
- 3.15. rəhbərliyin tapşırıqlarına uyğun olaraq fəaliyyət istiqamətləri üzrə digər işlərin həyata keçirilməsi.

4. DEPARTAMENTİN TƏŞKİLATİ STRUKTURU VƏ İDARƏ OLUNMASI

- 4.1. Departamentin təşkilati strukturu aşağıdakı şöbələrdən ibarətdir:
 - 4.1.1. Pul nişanlarının inkişafı şöbəsi;
 - 4.1.2. Nağd pulun idarə edilməsi şöbəsi;
 - 4.1.3. Pul nişanlarının ekspertizası və saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizə şöbəsi.
- 4.2. Departamentin fəaliyyətinə direktor rəhbərlik edir. Departament direktoru işdə olmadıqda onun səlahiyyətlərini departament direktorunun müavini-şöbə rəisi, o da işdə olmadıqda rəhbərliyin müvafiq əmri ilə həvalə edilmiş şöbə rəislərindən biri həyata keçirir.

4.3. Departamentin nomenklatur vəzifəli şəxsləri Mərkəzi Bankın İdarə Heyəti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad olunurlar.

5. DEPARTAMENTİN FƏALİYYƏTİNİN TƏŞKİLİ

5.1. Pul nişanlarının inkişafı şöbəsi:

5.1.1. pul nişanları konsepsiyasının hazırlanmasını təşkil edir:

5.1.1.1. pul nişanları konsepsiyasının yaradılması, mövzusu və dizayn fəlsəfəsi, pulların ölçüsü və tərtibatının, bədii və texniki xüsusiyyətlərinin, mühafizə elementlərinin müəyyən edilməsi üzrə aidiyyəti şöbələrlə birlikdə müvafiq fəaliyyəti təşkil edir, təkliflər hazırlayır və rəhbərliyə təqdim edir;

5.1.1.2. pul nişanlarının konsepsiyasının, onun mövzusunun və dizaynının müəyyən edilməsi zamanı digər ölkədaxili aidiyyəti təşkilatların rəy və təkliflərini öyrənir;

5.1.1.3. dövrü olaraq mövcud pul nişanları konsepsiyasının aktuallığının, onun dizaynının və mühafizə elementlərinin, bədii və texniki xüsusiyyətlərinin və digər parametrlərinin qiymətləndirilməsini aparır, adekvatlığını müəyyən edir və təkliflər hazırlayır;

5.1.2. yubiley və xatirə pul nişanlarına olan tələbatı müəyyən edir, müxtəlif mövzulara həsr olunan yubiley və xatirə pul nişanlarının tədavülə buraxılması və onların texniki xarakteristikalarına dair təklifləri hazırlayır və rəhbərliyə təqdim edir;

5.1.3. pul nişanlarının istehsalı, keyfiyyət ekspertizasının aparılması və istehsal proseslərinin auditi zamanı potensial şirkətlərin qiymətləndirilməsini aparır, təkliflər hazırlayır və rəhbərliyə təqdim edir;

5.1.4. pul nişanlarının istehsalı proseslərini təşkil edir, müqavilələrin bağlanmasını təmin edir və icrasına nəzarəti həyata keçirir;

5.1.5. istehsal olunmuş pul nişanlarının qəbulunu, ölkəyə gətirilməsini təşkil edir;

5.1.6. istehsal olunmuş pul nişanlarının keyfiyyət ekspertizasını və istehsal proseslərinin auditini təşkil edir, müqavilələrin bağlanmasını təmin edir və icrasına nəzarəti həyata keçirir;

5.1.7. pul nişanlarının keyfiyyət ekspertizasının və istehsal proseslərinin auditinin nəticələri ilə bağlı hesabatlar hazırlayır və rəhbərliyə təqdim edir;

5.1.8. pul nişanlarının dizaynı, təhlükəsizliyi, istehsalı, daşınması və bununla bağlı digər məsələlər üzrə Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinə, aidiyyəti dövlət orqanı və komitələrinə zəruri hesabat və arayışlar hazırlayır;

5.1.9. pul nişanlarının beynəlxalq təcrübədə tətbiq olunan müasir dizayn elementləri və mühafizə sistemləri üzrə məlumatlar bazasının yaradılmasını və davamlı yenilənməsini təşkil edir;

5.1.10. pul nişanlarının çapı prosesləri zamanı yaranmış qüsurlu pulların, eləcə də pulların çap formalarının, ştampların və digər istehsal alətlərinin məhv edilməsini təşkil edir, nəticələrinə dair hesabatlar hazırlayır və rəhbərliyə təqdim edir;

5.1.11. pul nişanlarının konsepsiyasının yaradılması, inkişafı, istehsalı və digər məsələlərlə bağlı beynəlxalq təcrübəni öyrənir, bu məqsədlə beynəlxalq təşkilatlar və mərkəzi banklarla əməkdaşlıq edir və müvafiq ekspertlərin cəlb edilməsini təşkil edir;

5.1.12. pul nişanlarının mühafizə elementləri və dizaynı ilə əlaqədar maarifləndirici vəsaitlərin, o cümlədən broşurların, video və audio materialların, buklet və kataloqların hazırlanmasını təşkil edir;

5.1.13. Mərkəzi Bankın internet səhifəsində pul nişanları ilə bağlı bölmənin dövrü yenilənməsini və digər struktur bölmə və vahidlərlə əlaqələndirilməsini təşkil edir;

5.1.14. yeni nümunəli pul nişanlarının tədavülə buraxılması ilə bağlı ictimaiyyətin məlumatlandırılmasını təşkil edir;

5.1.15. rəhbərliyin tapşırıqına uyğun olaraq departamentin məqsəd və funksiyalarına aid digər işləri yerinə yetirir.

5.2. Nağd pulun idarə edilməsi şöbəsi:

5.2.1. iqtisadiyyatın nağd pulun həcminə və nominal strukturuna olan tələbatının təmin edilməsi üzrə aşağıdakı tədbirləri həyata keçirir:

5.2.1.1. ölkə iqtisadiyyatının nağd pul kütləsinin həcminə olan tələbatını Mərkəzi Bankın aidiyyəti struktur bölmələri ilə birlikdə müəyyən edir;

5.2.1.2. tədavüldə olan pul nişanlarının hər bir nominal üzrə həcminə olan tələbatını müəyyən edir;

5.2.1.3. tədavüldə olan pul nişanlarının hər bir nominalı üzrə köhnəlmə proqnozlarını müəyyən edir;

5.2.1.4. nağd pul tədavülünün proqnozlarını hazırlayır, pul nişanlarının istehsalına olan tələblə bağlı təklifləri Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinə, aidiyyəti dövlət orqanı və komitələrinə təqdim edir;

5.2.2. Mərkəzi Bankın nağd pul üzrə strateji ehtiyatlarının adekvatlığını qiymətləndirir, ehtiyatların yaradılmasını və idarə edilməsini təşkil edir;

5.2.3. nağd pul tədavülünün təhlilini aparır və tədavüldə nağd pulun nominal strukturunun optimallaşdırılması ilə bağlı təkliflər hazırlayır;

5.2.4. yubiley və xatirə pul nişanlarının satışının təşkili ilə bağlı müvafiq sistemlərin fəaliyyətini təmin edir, bu sahədə digər təşkilatlarla əməkdaşlıq edir;

5.2.5. nağd pul tədavülünün təşkili və idarə olunması üzrə normativ xarakterli aktları və prosedur qaydaları hazırlayır;

5.2.6. tədavülə yararsız pul nişanlarının məhv edilməsi qaydalarını hazırlayır;

5.2.7. kredit təşkilatlarında nağd pulla əməliyyatların aparılması və inkassasiya qaydalarını hazırlayır;

5.2.8. nağd pulla bağlı biznes proseslərdə avtomatlaşma səviyyəsinin yüksəldilməsi, müasir idarəetmə informasiya sistemlərinin yaradılması məqsədilə Mərkəzi Bankın digər struktur bölmələri ilə birlikdə tədbirlər görür;

5.2.9. nağd pul tədavülünün effektiv təşkilinə dair təkliflər hazırlayır;

5.2.10. yeni nümunəli pul nişanlarının tədavülə buraxılması ilə əlaqədar köhnə nümunəli pul nişanlarının dövriyyədən çıxarılmasına dair təkliflər hazırlayır;

5.2.11. Mərkəzi Bankın xəzinə infrastrukturuna olan tələbi müəyyən edir və təkliflər hazırlayır;

5.2.12. pul nişanlarının xəzinələr arasında optimal bölgüsünü təşkil edir;

5.2.13. xəzinə infrastrukturlarının təkmilləşdirilməsi və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması istiqamətində qiymətləndirmələr aparır və təkliflər hazırlayır;

5.2.14. xəzinələrin texniki pasportlarının hazırlanmasını təşkil edir;

5.2.15. əhaliyə xidmət kassalarının fəaliyyətini təşkil edir;

5.2.16. xəzinə saxlanclarında nağd pul və digər qiymətlilərin saxlanma şəraiti ilə bağlı məlumatlar alır, təhlil edir və təkliflər hazırlayır;

5.2.17. xəzinə saxlanclarında saxlanılan və daşınan nağd pul və digər qiymətlilərin sığortalanması işini təşkil edir;

5.2.18. tədavülə yararsız pul nişanlarının məhv edilməsi üzrə hesabatların hazırlanması və məhvetmə üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilməsi işini təşkil edir;

5.2.19. nağd pulla bağlı biznes proseslərin təhlilini aparır, risklərin qiymətləndirilməsi və nəzarət mexanizmlərinin yaradılması üzrə təkliflər verir;

5.2.20. ölkədə nağd pul tədavülünün qiymətləndirilməsi, analitik və statistik hesabatların, tədqiqat və sorğuların hazırlanmasını təmin edir;

5.2.21. xəzinələrdə yoxlamalarla bağlı yaradılan komissiyaların formalaşdırılmasını təmin edir, yoxlamalara dair hesabatlar hazırlayır;

5.2.22. milli və xarici valyutanın, eləcə də digər qiymətlilərin ölkəyə gətirilməsi və xaricə göndərilməsi zamanı gömrük və digər rəsmiləşdirmə işlərinin aparılmasını təmin edir;

5.2.23. pul nişanlarının ticarət müəssisələrinə çatdırılması ilə bağlı səyyar kassa xidmətini təşkil edir;

5.2.24. nağd pulun idarə edilməsi üzrə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi məqsədilə mərkəzi banklar və digər təşkilatlarla əməkdaşlıq edir, zəruri hallarda beynəlxalq ekspertlərin cəlb edilməsini təşkil edir;

5.2.25. departamentin strateji və əməliyyat planlarının, büdcə layihəsinin lazırlanmasını təşkil edir;

5.2.26. rəhbərliyin tapşırığı ilə departamentin məqsəd və funksiyalarına aid digər işləri yerinə yetirir.

5.3. Pul nişanlarının ekspertizası və saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizə şöbəsi:

5.3.1. pul nişanlarının ekspertizası işini təşkil edir:

5.3.1.1. pul nişanlarının tədavülə yararsızlıq əlamətləri, dəyişdirilməsi və pulların ekspertizası qaydalarını hazırlayır;

5.3.1.2. həqiqiliyi və nominal dəyərinin ödənilməsi şübhə doğuran milli pul nişanlarının ekspertizasını aparır və ekspert rəyi verir;

5.3.1.3. həqiqiliyi şübhə doğuran xarici valyuta kağız pul nişanlarının mərkəzi banklar üçün məlum olan parametrlər əsasında ekspertizasını aparır və ekspert rəyi verir;

5.3.1.4. pul nişanlarının ekspertizası sahəsində analitik və statistik hesabatları hazırlayır, biznes proseslərin təhlilini həyata keçirir;

5.3.1.5. ekspertizası həyata keçirilmiş pul nişanlarının avtomatlaşdırılmış sistemlərdə qeydiyyatının aparılmasını təmin edir;

5.3.1.6. pul nişanlarının ekspertizası sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsini və zəruri hallarda beynəlxalq ekspertlərin cəlb edilməsini təşkil edir, müvafiq təklif və rəyləri rəhbərliyə təqdim edir;

5.3.2. saxta və nominal dəyəri ödənilməyən pul nişanlarının tədavüldən çıxarılması və məhv edilməsi qaydalarını hazırlayır;

5.3.3. pul nişanlarının saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizə işinin təşkili məqsədilə aşağıdakıları həyata keçirir:

5.3.3.1. pul nişanlarının saxtalaşdırılmış elementlərinə və saxtalaşdırma səviyyəsinə görə təhlilini aparır;

5.3.3.2. pul nişanlarının saxtalaşdırılmış elementlərinə, saxta pulları təqdim edən şəxslərə və s. dair məlumatların avtomatlaşdırılmış sistemlərdə qeydiyyatının aparılmasını, arxivləşdirilməsini və müvafiq dövlət orqanları ilə əlaqələndirilməsini təmin edir;

5.3.3.3. pul nişanlarının saxtalaşdırılmasına dair hüquq mühafizə orqanlarının məlumatları da nəzərə alınmaqla arayış və hesabatlar hazırlayır;

5.3.3.4. pul nişanlarının saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizə sahəsində fəaliyyətin müvafiq dövlət orqanları, kredit təşkilatları və beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələndirilməsini təmin edir və onlarla əməkdaşlıq edir;

5.3.3.5. müvafiq dövlət orqanlarının və kredit təşkilatlarının Mərkəzi Bankda pul nişanlarının saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizə sahəsində mövcud olan avtomatlaşdırılmış sistemlərə inteqrasiyasını təmin edir;

5.3.3.6. pul nişanlarının ekspertizası və saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizə çərçivəsində Mərkəzi Bankın struktur bölmələrinə, kredit təşkilatlarına, hüquq mühafizə orqanlarına, ticarət müəssisələrinə, eləcə də əhali qruplarına seminarlar və təlimlər təşkil edir;

5.3.3.7. saxta və tədavülə yararsız pul nişanlarının tanınması ilə bağlı maarifləndirici broşür və bukletlərin hazırlanmasını təşkil edir;

5.3.3.8. pul nişanlarının saxtalaşdırılmasına qarşı mübarizə üzrə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi məqsədilə mərkəzi banklar və digər təşkilatlarla əməkdaşlıq edir, zəruri hallarda beynəlxalq ekspertlərin cəlb edilməsini təşkil edir;

5.3.4. pul nişanlarının mühafizə sistemlərinin adekvatlığını qiymətləndirir və dəyişdirilməsi ilə bağlı təkliflər hazırlayır;

5.3.5. nağd pul avadanlıqlarının və pul nişanlarının keyfiyyətinin monitorinqi üzrə aşağıdakıları həyata keçirir:

5.3.5.1. Mərkəzi Bank tərəfindən emal avadanlıqlarında çeşidlənən pul nişanlarının keyfiyyət monitorinqini aparır və nəticələri ilə bağlı hesabat hazırlayır;

5.3.5.2. Mərkəzi Bankda istismar olunan emal avadanlıqlarının adaptasiya səviyyəsinə düzəlişlər edir;

5.3.5.3. təchizatçı şirkətlər tərəfindən Mərkəzi Bankda istismar olunan nağd pul avadanlıqlarının pul nişanlarının təhlükəsizlik və keyfiyyət parametrlərinə uyğunlaşdırılması üzrə işləri təşkil edir;

5.3.5.4. kredit təşkilatları tərəfindən təkrar tədavülə buraxılan pul nişanlarının keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi məqsədilə Mərkəzi Bankın kredit təşkilatlarında həyata keçirdiyi yoxlamalarda iştirak edir;

5.3.5.5. kredit təşkilatları tərəfindən istifadə olunan nağd pul avadanlıqları barədə məlumatları toplayır;

5.3.5.6. kredit təşkilatları tərəfindən istismar olunan nağd pul avadanlıqlarının adaptasiyası ilə bağlı metodoloji dəstək göstərir;

5.3.5.7. kredit təşkilatlarının müraciəti əsasında onlar tərəfindən istifadə olunan nağd pul avadanlıqlarının (pulsayan, emal edən, ödəniş terminalları, ekspertiza və s.) saxta pul nişanları üzrə testləşdirilməsini həyata keçirir;

5.3.5.8. pul nişanlarının ekspertizası sahəsində istifadə olunan sistem və avadanlıqlar üzrə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi məqsədilə mərkəzi banklar və digər təşkilatlarla əməkdaşlıq edir, zəruri hallarda beynəlxalq ekspertlərin cəlb edilməsini təşkil edir;

5.3.6. rəhbərliyin tapşırığı ilə departamentin fəaliyyət istiqamətləri üzrə digər işləri yerinə yetirir.

6. YEKUN MÜDDƏALAR

6.1. Bu Əsasnamə təsdiq edildiyi gündən qüvvəyə minir.

6.2. Bu Əsasnamə qüvvəyə mindiyi gündən Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin 10 iyul 2020-ci il tarixli qərarı (Protokol №32) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Nağd pul departamenti haqqında Əsasnamə" ləğv edilir.

Mərkəzi Bankın sədri

Taleh Kazımov